

Hz. PEYGAMBER'İN İLETİŞİMİNDEKİ SEVGİ

Yrd. Doç. Dr. Cüneyt GÖKÇE*

Giriş ve Sınırlama

Ana hatlarıyla iletişim, -kısaca- varlıkların kendileri dışındaki varlıklarla irtibat kurması olarak değerlendirilebilir.

Biz bu küçük çalışmamızda özellikle Hz. Peygamber'in çevresiyle olan iletişimine işaret ederek bu iletişimin dayandığı temel espriyi yakalamaya çalışacağız.. Çalışma, giriş ve sonuç kısımları dışında Fiziki İletişim Unsurları ve Muhatap Açısından İletişim Unsurları şeklinde iki bölümden ibarettir. Birinci bölümde özellikle kıyafet, ses tonu ve bakışlar üzerinde durulacak; ikinci bölümde ise Muhatap Tanıma Muhataba güven verme Gerektiğinde muhatap dinleme Konuşma süresi Muhataba sesleniş tabirleri ve Muhatapı sevme faktörleri dile getirilecektir.

A- FİZİKİ İLETİŞİM UNSURLARI

Hz. Peygamber'in kıyafetindeki sadelik sevgi dolu İletişimini sağlayan unsurların başında gelir. Bayram ve Cuma günleri dışında Hz: peygamberin özel kıyafet giydiğine rastlamıyoruz. Örneğin, "Bulabilen, normal elbiseleri dışında Cuma günleri için bir elbise tahsis etsin"¹ şeklindeki ifadeler bile bunun sadece bir tavsiyeden ibaret olduğunu görüyoruz. Sade giyimle halkının bir parçası olduğunu ifade etmiş olması onlara verdiği değer bir göstergesidir.

* Harran Ün. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi.

¹ Ebu Davud, el-Cumua, I, 387.

1-Ses Tonu

Hz. Peygamber'in sesini iletişim aracı olarak kullanırken sevgi esaslı hareket ettiğini görüyoruz. İnsanlara yumuşak davranman da Allah'ın merhametinin eseridir. *"Eğer katı yürekli, kaba biri olsaydın, insanlar senin etrafından dağılıverirlerdi. Öyleyse onların kusurlarını affet, onlar için mağfiret dile, ve işleri onlarla müşavere et! Bir kere de azmettin mi, yalnız Allah'a tevekkül et! Allah muhakkak ki Kendisine dayanıp güvenenleri sever"*¹ ayetinde de ifade edildiği gibi katılıktan ve kabalıktan uzak bir özellik taşıyordu. Kuşkusuz ses tonundaki ahenk, içten ve samimi olan jest, mimik ve bakışları, karşısındaki insanlara değer vermesinden kaynaklanıyordu.

Nitekim, O'nun geceleyin Suffa Ashabı'nın yanlarına geldiğinde uyuyanı uyandırmamak için uyanık olana duyuracak bir sesle selam vermesi yine sevisinin belirtisidir²

Ayrıca, bir bayram hutbesinde sesini duyamayan mescidin arka bölümdeki kadınların yanına kadar gidip onlara "özel" seslenmesi sevgi peygamberin yaptığı işlerdendir.

Ancak, şunu da belirtmekte yarar vardır ki, Allah resulü, konu, konum ve duruma göre ses tonunu ayarlamış; örneğin, bir ağaç altında yatmakta iken kılıcını çekip onu uyandıran ve seni benden kim kurtaracak diyen müşrik adama "Allah!" diye haykırması kılıcının düşmesine ve afallayıp şaşkın kalmasına sebebiyet vermiştir.³

3-Bakışlar

Bakışları "bakmak" ve "bakış" olarak birbirinden bağımsız değerlendirecek olsak; bakışların olduğu kadar bakmanın da iletişimde önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. İletişim kurduğunuz muhatabın yüzüne bakmamak ona yapılabilecek en büyük hakaret olduğu gibi; ölçüsüz bakışların da muhatabı rahatsız ve rencide ettiğini söyleyebiliriz

¹ Alu İmran (3), 159.

² bk. İbn Sa'd, Tabakat, I, 376.

³ Buhari, el-Meğazi, 32.

B- MUHATAP AÇISINDAN İLETİŞİM UNSURLARI

1-Muhatabı Tanıma

Muhatabı tanıyarak iletişimin sağlanması, hem iletişimin sağlıklı oluşu, hem de sonuç getirmesi bakımından önemli olduğunu vurgulamak istiyoruz.

Resulullah'ın iletişimde muhatabını tanıyıp ona göre strateji belirleme özelliğinin olduğunu ve bu iletişimi de sevgi esaslı yaptığını görüyoruz:

Örneğin, “Amellerin hangisi daha faziletlidir?” şeklindeki soruya: “Az da olsa devamlı olanı”, “Allah için sevmek..”, “Allah yolunda cihad”, “anne-babaya iyilik”, “zamanında kılınan namaz”... vb. şekillerde verdiği farklı cevaplar, muhatabını sevip seviyesini göz önünde bulundurarak cevap verdiğini ortaya koyması bakımından önemlidir.¹

Muhatabını takdir ederek iletişim kuran Hz. Peygamber, hataları bile direkt yüze vurma yerine dolaylı olarak dile getirmeyi tercih etmiş; iletişim kurduğu insanların mahcubiyetlerini engellemiştir..

2-Muhataba Güven Verme

Doğruluk, samimiyet ve sevgisiyle muhatabın gönlünde taht kurmak, iletişimi kolaylaştıran faktörlerin başında gelir. Hz. Peygamber'in sadece mümin muhatapları değil; çevresinde bulunan herkes bu özellikleri tamamında hemfikirdi. Nitekim ayet-i kerimede: “*Ashında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlar*”² şeklindeki ifadeler bu gerçeği ortaya koymaktadır.

3-Gerektiğinde Muhatabı Dinleme

İletişimin önemli faktörlerinden bir tanesi de gerektiği zamanlarda muhatabını dinlemesini bilmektir. Sürekli kendileri konuşup başkalarını dinleme tahammülü olmayanların sağlıklı iletişim kurabildikleri söylenemez..

Hz. Peygamber, dinlemesini de bilen bir şahsiyetti. Nitekim, Utbe

¹ bk. Buhari, İman, 32; Ebu Davud, IV, 277; Müslim, İman, 36.

² Enam (6), 33.

b. Rabia ile yaptığı görüşmede onu sonuna kadar dinlemiş sonunda Utbe'nin de kendisini dinlemesi gerektiğini hatırlatmıştır.¹

Ashabını seven ve onlara değer Allah resulü, gerektiğinde onları dinlemiş ve bu konuda önemli örnekler ortaya koymuştur. Sabah namazları sonrası ashabını sabırla dinlemesi bunun güzel örneklerindedir.²

4-Konuşma Süresi

Konu, yer ve muhatabın durumuna göre konuşma süresinin ayarlanması gerektiği bilinen bir husustur. Kısa konuşulması gereken yerde uzun; uzun konuşulması gereken yerde kısa konuşmak iletişimi olumsuz etkiler. İhtiyaca göre konuşma ilkesi uygulanması gereken bir husustur. Muhatabını seven ve dikkate alan iletişimci bu noktada hassasiyet gösterir.

Hz. Peygamberin ihtiyaç olmadıkça konuşmadığını; konuştuğunda da makam ve ihtiyacı gözettiğini görüyoruz. Nitekim, İbn Mesud: “Hz. Peygamber, bize usanç gelmesin diye konuşmak için istekli olduğumuz zamanları gözetirdi” diyor.³

Dinleyiciyi hesaba katmadan uzun uzadıya yapılan konuşmaların dinleyiciyi sıkıntıya soktuğu çeşitli örneklerle anlatılabilir. Şu halde tıpkı Allah resulünün yaptığı gibi ihtiyaca göre –mümkün merteye kısa-konuşmak iletişimi sağlamlaştıran kolaylaştırıcı hususların başında gelir.

Karşısındaki muhatapların zaman ve şahsiyetlerine değer verme ve saygı gösterme adına, anlattığı konuları “iyi bilme” yolunu seçmiş; konu ve muhatabı severek iletişim kurmuş, böylece zamanı öldürme gibi bir hatanın içerisine hiçbir surette girmemiştir.

5-Muhataba Sesleniş Tabirleri

İletişim kurulan muhatabın durumuna uygun –belki de en çok seslenilmesini sevdiği- hitap sözcükleriyle seslenmek en doğru davranıştır.

¹ - İbn Kesir, el-Bidaye, III, 62.

² - Nesai, III, 80.

³ - Buhari, İlim, 11.

Bu ifadeler bazen özel isim, bazen lakap, bazen künye, bazen de meslek belirten sözcükler olur. Makama mütenasip ama muhataba iltifat sayılacak seslenişler her zaman tercih nedenidir.

Örneğin, Hz. Peygamber'in bazen "ya Aişe", bazen de "ya Humeyra" dediğini biliyoruz. ¹ "Hattab'ın oğlu" tabirini kullandığı gibi; "ey Muhammed ümmeti", "ey insanoğlu", "ey Allah'ın kulları", "ey Kureyş topluluğu" gibi genel hitap ifadeleri de kullanmıştır. Bu ifadeleri pek çok hadis ve siyer kaynağında bulmak mümkündür.

İletişim kurduğu insanların en güzel isimlerini ve hoşlandıkları özelliklerini dikkatlere sunarak iletişim kurma ve bu iletişimi böylece sevgi temeline dayandırma yolunu seçmiş ve sonuçta belagat ve etkinliğini ispatlamıştır.

6-Muhatabı Sevme

Sevmediği insanla iletişim kurma zorunda kalan birisinin çekeceği sıkıntıyı tahmin etmek zor olmasa gerek. Sevdikleri kişilerle birlikteyken ruhen rahatlayan iletişimcinin tersi durumda aksi ruh haletiyle karşılaşması son derece doğaldır.

Hz. Peygamber'in, hiç hoşlanmadığı kimseleri davet durumunda kaldığı muhakkaktır. Anacak, bizim ifade edeceğimiz husus onun ashabını sevmesi, arkadaşlarını takdir ve teşvik etmesi, onları bağrına basması olayıdır. Hatta mekanları bile sakinlerinden dolayı seven ve bu sevgisini o cansız varlıklarla iletişim kurarak dile getiren bir özelliği vardır Hz. Peygamber'in...

Nitekim, "İşte Tabe (yani Medine), işte Uhud! O bizi sever biz de onu severiz"² derken sakinlerinin sevgisinin şehir ve dağ üzerinden dile getirmiştir. "Siz kendi aranızdan öyle bir Peygamber geldi ki zahmete uğramanız ona ağır gelir. Kalbi üstünüze titrer, müminlere karşı pek şefkatli ve merhametlidir"³ ayet-i kerimesi ile "Peygamber, müminlere öz benliklerinden daha dost, daha yakındır"⁴ ayeti ve benzeri pek çok ayet Hz. Peygamber'in tüm insanları özellikle de inananları ne denli sevdiğini ortaya koyması bakımından çok

¹ - İbn Mace, er-Rahun, 16.

² - Buhari, Cihad, 74 (III, 225).

³ - Tevbe (9), 128

⁴ - Ahzab (33), 6.

önemlidir.

Sonuç

Hemen belirtelim ki, Hz. Peygamber, türlü yaratıkla sevgiye dayalı iletişim içerisinde olmuştur. O her şeye ve herkese gereği gibi önem vermiş ve o değerle mütenasip bir iletişim kurmuştur.

Sanat kaygısı taşımadan, iddiasız, dürüst ve mükemmel iletişimiyle sevgi destanı yazan Hz. Peygamber, az-öz ve dinleyici biktırmadan; ifadelerini tane tane seslendirip süreye riayet ederek iletişimde bulunmuş ve huzur ortamının kurulmasını sağlamıştır.

Yüz hatlarına, jest ve bakışlarına sevimlilik yükleyerek iletişim kuran Hz. Peygamber, usulü dairesinde muhatabın yüzüne bakarak ona değer verdiğini ima etmiş ve rencide edici bakış ya da yüz çevirmelerden uzak durmuştur.

Monoton bir yaklaşımdan da uzak duran Hz. Peygamber, yerine göre ciddi, yerine göre de esprili olmayı başarmış; ama hiçbir zaman doğruluktan ödün vermemiştir. Muhatabını rahatlatma adına kurduğu şakacı iletişimlerde doğru ve samimi olmayı önemsememiş; rencide edici tavır ve yaklaşımlardan uzak durmuştur.

İletişim kurduğu muhataplarını seven ve değer veren Hz. Peygamber, muhatabın zihnini bulandırıcı, kafasını karıştırıcı, soru işaretleri bırakıcı ya da tereddüde sevk edici belirsizliklerden uzak durmuş; gerektiğinde açıklayıcı bilgiler vermeyi ihmal etmemiştir.

Kuşkusuz, bu “örnek” ve “başarılı” iletişimi sağlayan temel faktör O’nun engin sevgisidir.